H1 - Demagnetointilaitos

Asiakirjatietojen mukaan vuonna 1837 rakennettiin varasto no 112 tykistön ammusvarastoksi. Vuonna 1881 rakennus määrättiin purettavaksi puurakenteisten ruutivarastojen, vaakahuoneen ja laiturin ohella. Näyttää kuitenkin siltä, ettei tykistömakasiinia purettu vaan siinä tehtiin perusteellinen korjaus.

Vuoden 1856 piirustuksessa rakennus oli pitkä ja kapea, kahden ovellisen väliseinän kolmeen osaan jakama hirsirakenteinen makasiini, jonka jokaiseen osaan johti rannan puolelta oma ulkoporras luiskineen. Päätyhuoneissa oli kaikilla sivuilla hyllyköt ja tiloista johtivat portaat ullakolle. Vuonna 1860 piirustuksessa esitetään rakennuksen varustaminen ukkosenjohdattimilla. 1870-luvun alussa tehtiin kunnostustöitä: reunimmaiset ulko-ovet laudoitettiin umpeen ja rakennus maalattiin.

Hyllykköjen purkamista vuonna 2013.

Länsipäädyssä on edelleen laudoituksen alla oviaukko, ja rakennus on muutenkin yhdennäköinen vuoden 1856 piirustuksen kanssa, mikä viittaa siihen, ettei vanhaa varastoa purettu vuonna 1881.
Toisaalta miinavaraston oven sisäpuolella on vuosiluku 1885, mikä on yhtäpitävä asiakirjatiedossa mainitun valmistumisvuoden kanssa. Kunnallisteknisten kaivutöiden yhteydessä vuonna 2007 löytyi nykyisen varaston kaakkoispuolelta kiviladelma, josta ei varmuudella tiedetä onko se paikalta puretun vanhemman varaston vai vuonna 1838 rakennetun vartiotuvan kivijalkaa.

Kaiverrettu vuosiluku kuvattuna vuonna 2008.

Vuosina 1887–1888 makasiini sai galvanoidusta pellistä tehdyn katon ja rakennukseen asennettiin myös ukkosenjohdattimet kuten saaren muihinkin rakennuksiin. Vuonna 1897 miinatarvikevaraston kellariin tehtiin kaapeleiden säilytystilat.

1940-luvulla, kun Lonnaan sijoitettiin laivojen magneettisuudenpoistoasema, makasiinin itäisin osa varattiin tätä tarkoitusta varten. Se jaettiin kahtia väliseinällä. Laitteiston ohjauspöytä sijoitettiin itäisimpään huoneeseen. Sen eteen ja sivulle avattiin suuret ikkunat, joista laivojen kulkua voitiin seurata. Viereiseen huoneeseen puhkaistiin myös ikkuna-aukot. Ulko-ovi tehtiin pohjoissivulle. Demagnetointiasema valmistui vuonna 1944 ja se oli käytössä 1970-luvun alkuun asti. Laitteistoa pidettiin käyttökunnossa vielä 1980-luvulla.

Demagnetisointilaitteisto on yhä talossa. Kuva vuodelta 1996

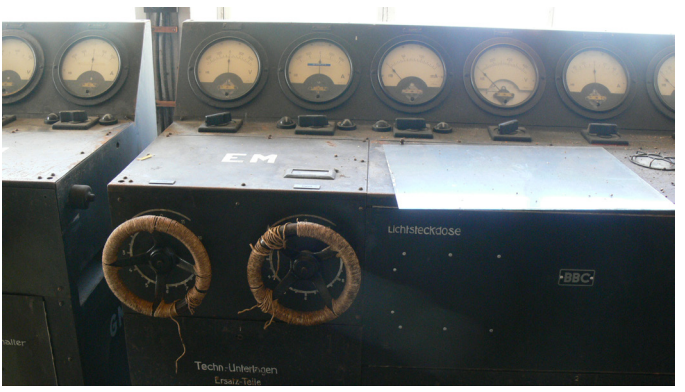

Demagnetisointilaitteiston mittaristoa vuonna 2008.

Vuonna 1944 16.2. ja 17.2. välisen yön pommituksissa ohjaushuone, ulkoseinät ja vesikatto vaurioituivat pahoin. Korjaustyöt aloitettiin kuitenkin heti. Osa julkisivun laudoituksesta on tältä ajalta.

Rakennuksen keski- ja länsiosassa ei ole juuri tehty muutoksia sitten vuoden 1885. Ennen saaren siirtymistä Suomenlinnan hoitokunnalle Sotamuseo käytti rakennuksen keski- ja länsiosaa varastoina.

Aikaisemmat rakennusnumerot

Venäläisellä kaudella n:o 112 ja 4.
Suomalaisella kaudella n:o 1

H2 - Miinojen kokoonpanorakennus

Entiseen miinapajaan kunnostetaan kahvila-ruokailutila saaren tulevaa kokous- ja koulutuskäyttöä silmällä pitäen. Dieselgeneraattorihuone koneineen ja laitteineen museoidaan kertomaan saaressa jatkosodan aikana ja sen jälkeen toimineesta magneettisuudenpoistoasemasta. Kellariin sijoitetaan saaren muuntamo ja muuta teknistä tilaa, varasto sekä WC-, pesu- ja vaatehuoltotilat.

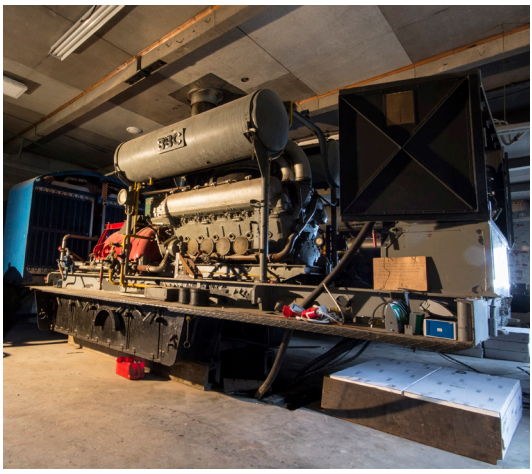

H 1:ssä sijaitsevan demagnetisointilaitteiston dieselgeneraattori ohjeineen vuosina 2013 ja 2014.

Rakennuksen kunnostustyöt aloitettiin tiilijulkisivujen kunnostamisella. Julkisivut olivat huonossa kunnossa erityisesti ulkokulmista ja ulkonevan sokkelipellin yläpuolelta, johon kouruttomilta räystäiltä tippuva vesi roiskui. Umpeen levytettyjen ikkunoiden karmeja ja puitteita kunnostetaan. Puiset ulkoportaat on korvattu metallisilla ja pääovelle on rakennettu loivempi metallirakenteinen luiska.
Dieselkoneiden betoniset tukirakenteet kellarissa jätettiin näkyviin, samoin luonnonkivi- ja tiiliseinät. Uudet väliseinät muurattiin betoniharkoista ja rapattiin. Osa uusista seinistä maalattiin ja osa laatoitettiin keraamisella laatalla.

Tiilijulkisivun korjaus vuonna 2004. Valmis julkisivu vuonna 2017.

Kellarin vanha betoninen alapohjalaatta korvattiin uudella, jonka alle sijoitettiin lämmöneristeet ja pohjaviemärit. Betoninen välipohja osoittautui varhaiseksi teräs-betonirakenteeksi, ja koekuormituksen perusteella se päätettiin kunnostaa puhdistamalla ja suojaamalla näkyviin tulleet ruosteiset teräsosat. Rakennukseen tulee koneellinen ilmanvaihto ja se liitetään kunnalliseen vesijohtoverkkoon. Viemärivedet johdetaan paineviemärin avulla Suomenlinnan kautta kaupungin puhdistamoon. Kellarikerroksen märkätiloissa on jatkuvatoiminen ja varastossa ja käytävillä osittain varaava sähkölattialämmitys. Pääkerros varustetaan sähköllä lämpiävillä massavaraajilla ja lisälämmönlähteenä toimivat tarvittaessa säteilylämmittimet.

Kunnostustyötä vuonna 2008. Näkymä ravintolan ruokasalista samassa tilassa vuonna 2015.

Miinavarastot H3 ja H5

Varasto H 3 valmistui vuonna 1883. Rakennustyö liittyi 1880-luvun alussa käynnistettyyn saaren rakennuskannan uusimiseen miinakomppanian tarpeisiin. Miinavaraston paikalta purettiin suunnilleen samanpituinen puinen ruutivarasto n:o 110, joka oli rakennettu vuonna 1836. Myös uudesta varastosta käytettiin numeroa 110.

Miinavarasto H 3 ennen remonttia vuonna 2013. Miinavaunujen raiteet erottuvat keskellä.

Miinavarasto H3 vuonna 2017. Hyllyjen tuet jätettiin, mutta raiteen päälle rakennettiin lattia.

Nykyinen miinavarasto H 3 on rakennettu tiilestä ja siinä on kaksi lankkuseinän toisistaan erottamaa osastoa: eteläpäässä oli pienempi tila miinatarvikkeiden säilytystä varten, muu osa oli varsinaista miinavarastoa. Isossa varastotilassa on jykevät, kaksikeroksiset, noin kaksi metriä syvät hyllyt. Eteläpäädyn miinatarvikeosassa olevat hyllyt ovat 4-6 kerroksiset. Keskellä kulkeneet miinavaunuja varten rakennetut raiteet päällystettiin uudella lautalattialla vuonna 2015. Ullakko oli myös säilytystilana. Välipohjassa oli kaksi luukkua sekä taljat tavaroiden nostamista varten.

1900-luvun alusta on olemassa yksityiskohtainen selostus varastossa säilytetyistä tarvikkeista. Isossa osastossa oli 2:n ja 4,5 puudan miinoja, perähuoneessa teräsvalssi, kymmenysvaaka ja työstökone käämitystä varten. Hyllyillä oli miinojen erilaisia osia ja tarvikkeita. Tekstistä ei käy ilmi, oliko tila tarkoitettu myös miinojen työstämiseen.

H 5 sisältä ja ulkoa vuonna 2017.

Rakennukset on kunnostettu juhlatiloiksi.

Aikaisemmat rakennusnumerot

Venäläisen rakennusnumero 110 ja 2.

H6 - Vartiorakennus

Nykyistä vartiorakennusta edelsi kaksi muuta vartiotupaa, ja nykyisen vartiotuvan rakennustyöt aloitettiin vuonna 1860. Sen julkisivu, jossa oli ovi ja yksi tavallinen ja yksi valeikkuna, oli etelään. Rakennus sijaitsi siis lähinnä itä-länsisuuntaisesti. Se käsitti eteisen ja kaksi huonetta, joissa kaikissa oli ristiholvaus. Platformi sijaitsi oven vasemmalla puolella.

Vartiotuvan eteläistä julkisivua vuonna 2015 ja korjattuna vuonna 2017.

Vartiotupaa laajennettiin ensimmäisen kerran vuonna 1882, jolloin nykyisiä miinavarastoja alettiin rakentaa. Vartiotupaa jatkettiin pohjoiseen lisäämällä siihen uusi eteistila, jonka ulko-ovi oli merelle päin, sen taakse keittiö sekä päätyyn koko rakennuksen levyinen isohko huone. Rakennuksesta tuli näin ollen pohjois-eteläsuuntainen, ja sen katto oli myös pakko uusia. Yläpohjarakenteena oli kappaholvi. Vanhan ja uuden osan välille puhkaistiin oviaukot. Vanhan osan itään antava ikkuna muurattiin umpeen yläosan kaariosaa lukuunottamatta. Julkisivut jäsenneltiin pilasterein, joiden aihe oli saatu vanhan osan nurkkapilastereista. Rakennusta ikäänkuin jatkettiin kahden pilasterinvälin verran. Ikkunat ja oviaukot olivat holvikaarellisia.

Ikkunakarmien kunnostamista.

Vuonna 1902 vartiorakennusta laajennettiin jälleen, tällä kertaa eteläpuolelle. Laajennusosa oli tarkoitettu lämpimäksi varastoksi miinatarvikkeita varten. Osa rakennusta oli jo 1898 muutettu varastoksi. Jatko-osa jäsenneltiin samoin kuin vanha osa, pilasterein, mutta se oli hieman korkeampi kuin muu osa rakennusta. Yläpohjana oli kappaholvi. Vanhan osan päädyssä olleen ulko-oven paikalle muurattiin varastotilan puolelle uuni ja uusi ulko- ovi puhkaistiin itäsivulle, jolla tuli nyt olemaan kaksi ovea. Varasto-osalla oli oma ulko-ovi eteläpäädyssä. Alkuperäisen vartiotuvan, joka nyt sijaitsi rakennuksen keskellä, länsiseinään puhkaistiin ikkuna. Eteläpäädyn oven eteen rakennettiin katos. Vuonna 1905 varasto-osaan rakennettiin hyllyjä ja rakennus sai rannan puolelle aidan.

Myötäpäivään; vartiotupa eteläeteisestä nähtynä, seinään kirjoitettujen tekstien ehostamista, seinän kunnostamista ja ikkunakarmien korjausta.

Aikaisemmat rakennusnumerot

Venäläinen rakennusnumero 113 ja 5

H7 - Miinalaboratorio

Historia

Laboratorion suunnittelu aloitettiin vuonna 1881. Valmistumisvuodeksi on insinöörikomennuskunnan selostuksissa annettu milloin vuosi 1887, milloin 1890. Rakennuksen paikka oli saaren pohjoisrannalla kalliojyrkänteen ja rannan välissä, joten alueesta tehtiin tarkat korkeusmittaukset ennen perustan rakentamista. Vasta vuodelta 1889 on olemassa piirustus, jonka otsikossa puhutaan hirsisestä laboratoriosta n:o 10, joka rakennettiin vuonna 1884 tehdyn kivijalan päälle. Rakennuksen on täytynyt valmistua siis viimeistään vuonna 1889, koska se tuolloin taas esiintyy ukkosenjohdattimien kustannuslaskelmapiirustuksessa. Vuosilta 1887 ja 1889 on pari piirustusta, jotka esittävät laboratorion ja verstaan kalustusta: työpöytiä ja koneita. Alussa mainittu vuosiluku 1890 merkinneekin laboratorion valmistumista käyttökuntoon myös sisustuksen osalta.

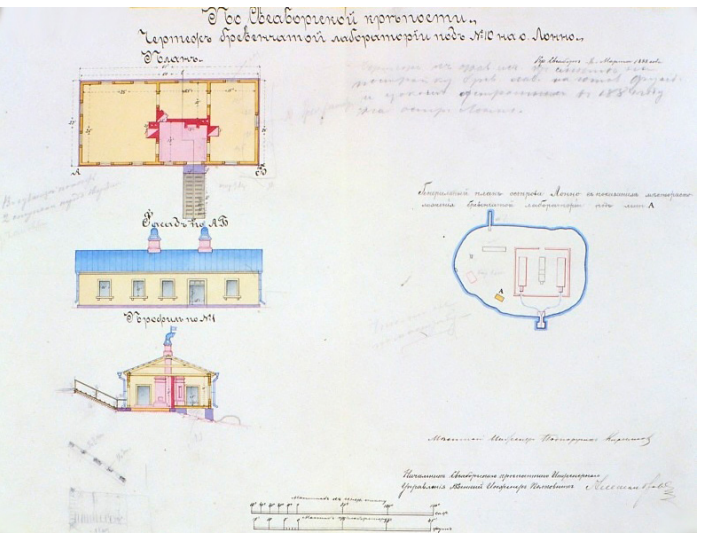

Suunnitelmapiirustuksia venäläiseltä ajalta.

Miinalaboratorio oli alunperin pohjakaavaltaan paritupatyyppinen: eteinen sijaitsi keskellä ja sen takana oli huone vartijoita varten. Koska rakennus sijaitsi kalliojyrkänteen ja rannan välissä, alas ovelle johti pitkä puinen luiska askelmineen. Länsipäädyn huone oli leveämpi käsittäen kaksi ikkuna-akselia ja siitä johti ovi eteisen takana olevaan huoneeseen, joka oli tarkoitettu vartijoille. Itäosan huone oli pienempi, vain yhden ikkuna-akselin levyinen ja siitäkin johti ovi vartijoiden huoneeseen. Eteisessä oli lisäksi kaksi lämmityslaitetta, toinen oli pohjaltaan takkaa muistuttava uuni, toinen suorakulmainen pystyuuni, jonka peräosa ulottui länsipään huoneen puolelle lämmittäen sitä. Järjestely johtui todennäköisesti kipinävaarasta. Vuoden 1889 kuvassa katolla on kaksi savupiippua, joissa on vedon ja tuuletuksen tehostamiseksi rakennetut jatko-osat.

Rakennus toimi vielä 1900-luvun alussa laboratoriona, itäpäädyn huone miinatarvikkeiden lämpimänä varastona. 1930-luvulta lähtien aina vuoteen 1981 asti rakennusta käytettiin asumiseen ja sisätiloissa tehtiin muutoksia huonejaoissa. Myös ulko-oven ja eteisen paikkaa on muutettu, ne sijaitsevat nyt entisen eteisen länsipuolella. Itäpäätyyn on lisäksi puhkaistu uusi ulko-ovi. Eteläsivun edustalle, alkuperäisen ulko-oven kohdalle on lisäksi tehty harjakattoinen kivi- ja hirsirakenteinen vaja, joka lienee tarkoitettu vesijohdon pumppuasemaa varten. Vuodesta 1989 lähtien rakennus on ollut Suomenlinnan päällystöyhdistyksen käytössä vapaa-ajan toimintoihin. Yhdistys on tehnyt rakennuksen sisätiloissa kunnostustöitä.

Ajankohtaista

Lonnan saaren siirryttyä puolustusvoimilta Suomenlinnan hoitokunnan hallintaan vuonna 1999 rakennusten kunnostustyöt aloitettiin huonokuntoisimmasta. 1880-luvulla rakennetun hirsirunkoisen miinalaboratorion alimmat hirret olivat päässeet huonoon kuntoon sadevesien kerääntyessä rakennuksen ja viereisen kallion väliseen solaan. Runkoa kunnostettaessa kävi ilmi, että vuotava peltikatto oli myös saanut aikaan tuhoa merenpuoleisen seinän yläosissa. Haitta-ainetutkimusten perusteella alapohjan täytteisiin oli kertynyt laboratorioajalta raskasmetalleja, mm. elohopeaa. Sen vuoksi alapohjat purettiin kokonaisuudessaan ongelmajätepurkutyönä.

Vuonna 1999 ja 2004 alapohjan purkutyön yhteydessä.

Kunnostustyön periaatteena oli säilyttää rakennuksen luoteispäähän 1930-luvulla kunnostettu asunto tuon ajan asussa. Kaakkoispäässä puolestaan korkeammat huoneet ja koristeelliset rapatut kattolistat kertovat rakennuksen varhaisemmista vaiheista. Hirsiseinien kunnostuksen jälkeen seinät tikutettiin ja rapattiin sisäpuolelta entisenlaisiksi. Ikkunat ja väliovet kunnostettiin ja huonejako säilytettiin ennallaan. Luoteispään kahden huoneen ja keittiön käsittävään huoneistoon rakennettiin eteisen komeroiden tilalle kylpyhuone. Kaakkoispäätyyn palautettiin 1970-luvulla purettu kuisti, johon sijoitettiin WC ja tuulikaappi. Kahden julkisivun myöhemmin tehdyt laudoitukset palautettiin vanhaan asuunsa säilyneiden julkisivujen mallin perusteella. Myös yksi 1930-luvun jälkeen umpeen laudoitettu ikkuna palautettiin käyttöön. Yläpoh- ja lisäeristettiin puhallusvillalla.

Rakennukseen liittyvän vesisäiliön puiset suojarakenteet uusittiin lukuunottamatta hirsiosia. Rakennus liitetään syksyllä 2007 rakennettuihin Lonnan saaren vesi-, viemäri-, sähkö- ja televerkostoihin.

Vanha vesisäiliön katos vuonna 2001 ja uuden rakenteet vuonna 2007.

Miinalaboratorio koillisesta nähtynä vuonna 2012.

Aikaisemmat rakennusnumerot

Venäläinen rakennusnumero 10.

H9 - Lonnan sauna

Lonnan sauna rakennettiin vuonna 2016. Rakennuksen ulkoasussa huomioitiin maisemaan sopeutuminen. Talo rakennettiin pelkistetyksi, jotta se sopisi paremmin paikan kontekstiin, Lonnan muut talot ovat 1800-luvun lopulta.

Hirsirakenne kesäkuussa 2016 ja saunan valmis julkisivu marraskuussa 2016.

Saunan hirsirunko rakennettiin massiivipuusta ja puu viimeisteltiin veistäen, lattia on betonia ja ulkopuolella hirret ovat päällystetty lankuilla.

Saunan kaksi puolta, pukuhuone ja sauna- ja pesutila, yhdistyvät terassilla. Pesutila on alakerrassa ja sauna on parvella, josta aukeaa näkymä meren yli Vasikkasaareen ja Santahaminaan.

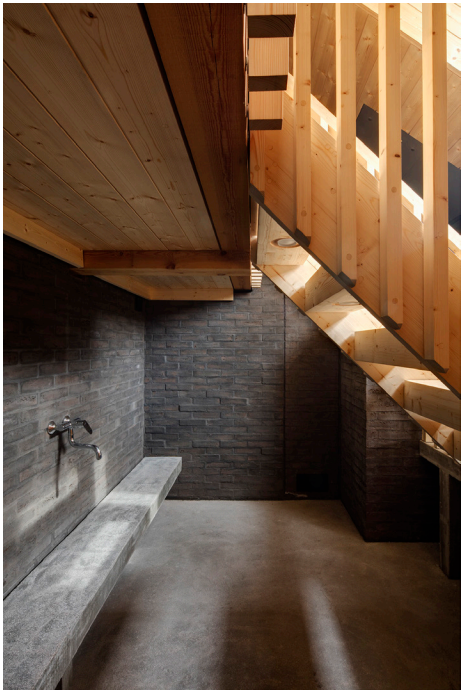

Pesutila ja parvelle johtavat rappuset. Näkymä saunasta. Kuvat on Jussi Tiaisen toukokuussa 2017 ottamia.

Paikalla sijaitsi aikaisemmin sauna, joka purettiin uuden tieltä.

H - Lonna

Ruotsalainen aikakausi

Lonna on Suomenlinnan saarista pohjoisin. Noin puolen kilometrin päässä Iso-Mustasaaren pohjoisrannasta sijaitsevalle Lonnalle suunniteltiin pieni linnoitus ja kölinhaalauspaikka Ehrensvärdin viimeisinä vuosina. Linnoituksen tarkoituksena olisi muun muassa ollut Viaporin sataman puolustaminen mahdollisilta yllätysiskuilta. Kölinhaalauspaikka ei olisi mahtunut Viaporiin ja Ehrensvärd näki tarpeelliseksi korjauspaikan sijaitsevan Suomessa, rikkinäisten laivojen lähettäminen Karlskronaan korjattavaksi kesken taisteluiden ei käynyt päinsä. Ehrensvärdin kuoltua 1772 Lonnan linnoitushankkeet jäivät toteutumatta.

Venäläinen aikakausi

Vuonna 1808 Viaporin piirityksen aikana Lonnassa käytiin neuvotteluja ruotsalaisen vara-amiraali C. O. Cronstedtin ja venäläisen kenraali van Suchtelenin välillä, neuvottelut käytiin saarta kaupungilta vuokranneen leskirouvan asunnossa. Vuonna 1817 saari siirrettiin keisarillisella päätöksellä kaupungilta linnoituksen käyttöön ja 1830-luvulla saaresta päätettiin tehdä ruudin käsittely- ja varastointipaikka. Saaren vanha rakennuskanta purettiin ja ruutivarastojen sekä vartiorakennuksen ja palokalustevajan rakentaminen alkoi. 1860-luvulla saaren rakennuskantaa uusittiin, saareen rakennettiin kolmas varastotupa ja vanhoihin rakennuksiin asennettiin ukkosenjohdattimet.

1880-luvulla saari päätettiin muuttaa merimiinojen kokoamis- ja säilytyspaikaksi. Saareen rakennettiin miinalaboratorio, puuvarastot purettiin ja niiden tilalle rakennettiin tiiliset, suunnilleen samankokoiset varastot galvanoituja miinoja varten. Samanaikaisesti uusien varastojen kanssa valmistui saaren pohjoinen laituri, eteläinen laituri valmistui 1901. Molemmilla laitureilla oli nosturit, joilla miinoja pystyttiin nostamaan kiskoilla kulkeville lastausvaunuille. Kiskot kulkivat varastojen ja laiturien välillä.

Suomalainen aikakausi

Jatkosodan aikana merimiinojen käyttö yleistyi, ja tuli välttämättömäksi käsitellä alukset siten, että niiden magneettisuus, joka antoi sysäyksen miinojen laukeamiseen, poistettiin. Demagnetisointilaitteisto sijoitettiin Lonnaan vuonna 1943. Laitteistoon kuului maalta säädeltävät, kaapeleiden muodostamat mittaus- ja demagnetisointikentät. Laitteisto oli käytössä 1970-luvulle asti. Toimintakuntoa pidettiin kuitenkin yllä 1980-luvun alkuun asti. Vuosituhanteen vaihteeseen asti Lonna oli puolustuministeriön hallinnassa, kunnes siirtyi Suomenlinnan hoitokunnan hallintaan.

Hoitokunta aloitti saarella kunnostustyöt. Vuonna 2012 Suomenlinnan hoitokunta alkoi etsiä saarelle toimijaa, joka avaisi saaren kaiken kansan käyttöön. Tavoitteena oli löytää toimija, joka käyttäisi saaren historiallisia rakennuksia ja tarjoaisi yleisölle avoimia matkailu-, kokous- ja kulttuuripalveluita. Keväällä 2014 ensimmäisen osa saaresta avautui yleisölle. Vuonna 2017 yleisölle avautui Lonnan uusi sauna. Kaikki rakennusten ja maaston työt saadaan valmiiksi vuoden 2018 aikana.

Lonna Suomenlinnan kirkon tornista kuvattuna heinäkuussa 2015.